

Till styrelsen i Norrbottens kommuner

Ökad rådgivning om legala förutsättningar för kommunens verksamhet inför och under höjd beredskap

Sveriges kommuner tillsammans med hela totalförsvaret står inför stora utmaningar när det gäller att planera för ett modernt totalförsvaret.

För att åstadkomma en sammanhängande totalförsvarsplanering för de statliga myndigheterna, har handlingsplanen Handlingskraft utarbetats av Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Syftet med Handlingskraft är att genom en årlig process samordna planeringen mellan det civila och det militära försvaret så att beroenden kan identifieras och särskilda satsningar lyftas fram till regeringen.

I 3 kap. 1 § lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap framgår att kommuner ska vidta de förberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap. Vilken denna verksamhet är framgår av ett stort antal olika lagstiftningar och förordningar, så kallade fullmaktslagar och beredskapsbestämmelser.

För kommuner har Sveriges kommuner och regioner (SKR) och MSB på nationell nivå slutit överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar, 2018-2020, som sedan justerats och förlängts till 2022. Av överenskommelsen framgår bland annat att kommuner under perioden ska påbörja en planering för sina uppgifter inom totalförsvaret. Planeringen ska avse den verksamhet som kommunen ska bedriva under höjd beredskap samt dess krigsorganisation och dess bemanning.

Av överenskommelsen framkommer att MSB ska utarbeta en vägledning och planeringsförutsättningar för krigsorganisation och krigsplacering. Vägledningen med planeringsförutsättningar är nu framtagen och namngiven "Rätt person på rätt plats".

Vägledningen med tillhörande planeringsförutsättningar är ett viktigt stöd för kommunernas arbete med krigsorganisation. En av de viktigaste förutsättningarna för att planera för en krigsorganisation finns dock endast begränsat beskrivet i Rätt person på rätt plats: de legala förutsättningarna med anledning av höjd beredskap.

Den offentliga makten ska utövas under lagarna enligt legalitetsprincipen. Det är därav av högsta vikt, när Sverige planerar för höjd beredskap, att kommunerna har en god organisationsberedskap.

Vid höjd beredskap kan regeringen fatta beslut om att fullmaktslagar ska träda i kraft. Dessa lagar ska ge det offentliga Sverige ökade befogenheter till att använda samhällets resurser för att försvara Sverige. För att beskriva vad dessa fullmaktslagar exempelvis innebär för landets kommuner är lag (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m viktig att nämna. Enligt § 6 i denna lag förändras kommunfullmäktiges beslutsförhet från minst femtio procent närvaro till minst en tredje del närvarande ledamöter för beslutsförhet. Enbart denna förändring innebär viktiga ändringar i arbetsordningen för fullmäktige.

Utöver fullmaktslagarna träder, vid krigsfara eller vid krig, beredskapsbestämmelser in olika speciallagstiftningar exempelvis Socialtjänstlagen, SoL, (2001:453). I 16 kap, 9 § anges i SoL att regeringen får meddela särskilda föreskrifter om socialtjänsten enligt denna lag, om riket kommer i krig eller krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i.

Detta är endast exempel på förändringar som kommer påverka kommunerna direkt vid höjd beredskap.

Kommunerna i Norrbotten har en god erfarenhet att SKR bistår med juridiskt stöd och rådgivning på olika sätt.

Dessa olika legala förutsättningar kommer att påverka landets kommuner på olika sätt genom att uppgifter tillförs och/eller uppgifter förändras. Det är därav viktigt, bedömer kommunerna i Norrbotten, att stöd ges från SKR gällande de legala förutsättningarna för kommunerna.

I dagsläget saknas en samlad bild över såväl de olika fullmaktslagarna och de olika beredskapsbestämmelser som återfinns i speciallagstiftning som träder i kraft vid höjd beredskap tillsammans med vad det innebär för Sveriges kommuner.

Att Sveriges 290 olika kommuner ska, på sin egen kammare, arbeta med frågan utan direkt stöd genom cirkulär och utbildningar från SKR kan inte vara ändamålsenligt. Att den återupptagna totalförvarsplaneringen till exempel påverkar nämnder och styrelsens reglementen med tillhörande delegationsordningar bör det inte råda någon tvekan om.

Då de olika rättsliga regelverken är komplexa, ej alltid kända och aldrig prövade innebär det svårigheter för var och en av landets kommuner att själva

klara av uppgiften att ha en god organisationsberedskap inför höjd beredskap. Det är viktigt att beakta att sedan en stor del av dessa bestämmelser beslutades har delar av den kommunala verksamheten bolagiserats och att det finns privata utförare inom välfärdssektorn, som ökar komplexiteten i uppdraget. För att uppgiften ska bli görlig och en samstämmighet ska råda i landets kommuner är det därav väsentlig, enligt kommunerna i Norrbottens bedömning, att SKR ger tydligare rådgivning avseende de legala förutsättningarna till landets kommuner. Allt för att landets kommuner, på självstyrelsens grund ska kunna bygga robusta kommuner inför höjd beredskap.

Carina Sammeli